

НАУКОВІ СТАТТІ

Соціально-економічні проблеми Донбасу

УДК [(334.716:330.341.1):65.011.47](477.61)

Ю. В. Вдовенко,

аспірант ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. В умовах переходу економіки на інноваційний шлях розвитку інноваційна діяльність промислових підприємств набуває особливого значення. У зв'язку з цим актуальним та об'єктивно необхідним є питання пошуку напрямків модернізації сучасних підприємств за рахунок наукових здобутків та їх технологічного застосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження відповідає пріоритетним напрямкам стратегії економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку економіки досліджували такі російські вчені, як М. Молчанов, І. Рудакова, І. Балабанов, А. Івасенко та ін. Серед вітчизняних учених вагомий внесок у дослідження цих проблем зробили Л. Федулова, Ю. Бажал, О. Василенко, С. Петруха, М. Колотуша, М. Лендел. Проте багато питань пов'язаних з дослідженням інноваційної діяльності потребують глибокого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою запропонованого дослідження є економіко-статистичний аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області, виявлення перешкод в їх інноваційному зростанні для визначення шляхів ефективного впровадження нововведень та науково-технічного прогресу.

Виклад основного матеріалу. У науковий обіг поняття „інновація” увів австрійський економіст Й. Шумпетер у 1930-роки. Він визначав їх як „непостійний процес упровадження нових комбінацій у наступних випадках: при введенні нового методу виробництва продукції; відкритті нового ринку, на якому цю галузь не було представлено; завоюванні нового джерела сировини або напівфабрикату; впровадженні нової організаційної структури” [1]. У сучасній літературі є багато визначень цього поняття, та згідно з Законом України „Про інноваційну діяльність” під інноваційною діяльністю розуміють таку, яка спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг. Термін „інновація” означає новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або

послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

На сучасному стані розвитку інноваційної діяльності в регіонах відбувається формування мережі регіональних центрів інноваційного розвитку Держінвестицій та їхніх представництв. Згідно з матеріалами Державного агентства України з інвестицій та інновацій: „Станом на 1 січня 2009 року функціонували 13 утворених Держінвестицій регіональних центрів інноваційного розвитку (РЦІР). Ці центри було утворено з метою розбудови регіональної інноваційної інфраструктури та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.05.07 р. № 255-р „Питання утворення регіональних центрів інноваційного розвитку”. Також згідно з цими матеріалами у 2008 році утворено 2 регіональні центри інноваційного розвитку: „Кримський регіональний центр інноваційного розвитку” та „Одеський регіональний центр інноваційного розвитку”. У цьому ж році утворено як відокремлені підрозділи представництва регіональних центрів інноваційного розвитку в містах: Луганськ, Рівне, Житомир, Запоріжжя та Чернівці. Регіональними центрами інноваційного розвитку за останній час було підготовлено та проведено:

а) довідково-інформаційні та рекламні матеріали щодо інноваційних проектів та продукції, які було розповсюджено у встановленому законодавством порядку, зокрема з використанням мережі Інтернет;

б) семінари та конференції з метою поширення досвіду використання інноваційної продукції;

в) бази даних наукових та інноваційних розробок, перспективних для впровадження на вітчизняних підприємствах;

г) переговори з іноземними інвесторами та представниками іноземних компаній щодо співробітництва у сфері інноваційного розвитку регіонів [3].

На Луганщині інноваційний розвиток регіону здійснюється відповідно до Стратегії економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року, розробленої Луганською обласною державною адміністрацією спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень. Створення сприятливого інноваційного середовища, яке б забезпечувало

перетворення наукових ідей та розробок у ринкові продукти міжнародного рівня є стратегічною метою регіональної інноваційної політики, а також впровадження цих продуктів у важливі галузі економіки та соціальну сферу, та сприяння зростання соціально-економічного рівня регіону. У таблиці 1 наведено основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області у фактичних цінах за даними 2005 – 2010 рр.

Результати статистико-економічного аналізу свідчать, що починаючи з 2007 року в Луганській області спостерігається тенденція зменшення інноваційної активності промислових підприємств з 67 до 59 одиниць. Проте у відсотках до загальної кількості промислових підприємств активність зменшилася лише на 0,1%. Пік обсягів реалізованої інноваційної продукції припадає на 2008 рік і складає 12393,3 млн грн, що на 5643,5 млн грн більше, ніж у 2010 році й складає 17,6 % до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції проти 9,5% у 2010 році. Негативною тенденцією є суттєве зменшення обсягів інноваційних витрат у 2010 році порівняно з 2008 роком на 89%. Також суттєво зменшилась кількість впроваджених технічних процесів на 16 одиниць порівняно з 2008 роком, та освоєння нових видів продукції збільшилось на 5 одиниць відповідно.

На підставі вище наведених даних відзначимо погіршення інноваційного розвитку промислових підприємств Луганської області. Чинниками низької активності промисловості регіону можуть бути:

1) соціально-виробничі чинники (можливе несприйняття населенням нових видів продукції; недостатня інформованість про особливості розроблення інноваційних технологій);

2) організаційні чинники (недостатня кваліфікованість управлінського персоналу, орієнтованого на підвищення якості та конкурентоспроможності підприємства);

3) економіко-правові чинники (нестача коштів для реалізації інноваційного проекту; відсутність стимулювання підприємств у розробці нових видів продукції; низький платоспроможний попит; великі витрати на нововведення; значний економічний ризик від реалізації інноваційних проектів; недосконалість вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності) [5].

Статистичне обстеження інноваційної діяльності економіки України за 2008 – 2010 рр. виявило такі чинники, що перешкоджають здійсненню інновацій для інноваційних підприємств (у % до загальної кількості обстежених підприємств) [6]:

- відсутність коштів у межах підприємства – 7,8%;
- занадто високі витрати на інноваційну діяльність – 6,2%;
- відсутність фінансування за межами підприємства – 4,6%;
- домінування на ринку певних підприємств – 3,9%;
- труднощі в знаходженні партнерів – 2,4%;

- незначний попит на інноваційні товари чи послуги – 1,9%;
- незатурбованість у зв'язку з невизначеністю попиту – 1,8%;
- відсутність кваліфікованого персоналу – 1,5%;
- немає необхідності у зв'язку з попередньою інноваційною діяльністю підприємства – 1,1%;
- відсутність інформації про технології – 1,0%;
- відсутність інформації про ринки – 0,8% .

Перелічені чинники негативно впливають на інноваційний розвиток як всієї країни так і Луганської області зокрема.

Одним із основних показників інноваційної діяльності підприємств є витрати на інновації. Згідно зі статистичними даними Державної статистики Луганської області [4], у структурі витрат на інноваційну діяльність провідні позиції протягом усіх років належали витратам на придбання машин та обладнання (з 2007 р. – придбання машин, обладнання та програмного забезпечення) – 49,2% у 2010 році, та витратам на придбання нових технологій (з 2007 р. – придбання інших зовнішніх знань) – 20,4% відповідно. Завдяки новим технологіям підвищується конкурентоспроможність продукції, і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках, унаслідок чого зростає прибутковість інноваційних підприємств. Частка витрат на дослідження та розробки у 2010 році складає лише 5,8%, що є негативним моментом .

Головним джерелом фінансування інновацій залишаються власні кошти підприємств. На рисунку 1 представлено структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області за 2005 – 2010 рр.

Частка власних коштів у структурі загальних витрат 2005 – 2010 рр. коливалася від 93,1% до 80,9% відповідно. Хоча треба зазначити, що починаючи з 2006 року значна частка у фінансуванні інноваційної діяльності належить кредитам банків, і в 2008 році вона склала 78,8%. Це пояснюється зменшенням кредитних ставок у 2006 – 2007 рр., поширенням кредитних послуг та появою венчурних фондів.

Висновки за дослідженням і перспективи подальшого розвитку у цьому напрямку. Результати економіко-статистичного аналізу інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області свідчать про те, що інноваційна активність підприємств дещо знизилася. Спостерігається зменшення обсягів реалізації інноваційної продукції та інноваційних витрат у промисловості. Зменшилась кількість впроваджених технічних процесів, проте збільшилась кількість освоєних нових видів продукції. Основним джерелом фінансування інновацій залишаються власні кошти, хоча є тенденція до появи банківських кредитних коштів. Таким чином відзначимо погіршення інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області протягом останніх років. На нашу думку, для покращення стану інноваційної діяльності промисловості регіону треба:

**Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств
у Луганській області за 2005 – 2010 рр.**

Показники	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць	37	45	67	59	54	59
у % до загальної кількості промислових підприємств	6,0	7,4	11,3	10,2	9,9	11,2
Обсяги реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.	1449,7	3848,9	7720,3	12393,3	6158,0	6749,8
у % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	4,3	9,6	14,9	17,6	11,0	9,5
Обсяг інноваційних витрат у промисловості, млн. грн.	334,4	96,9	1343,4	2179,0	111,1	243,1
Впроваджено нових технічних процесів, одиниць	35	20	56	45	14	29
з них маловідходних	10	5	27	23	5	9
Освоєно нових видів продукції, одиниць	42	33	34	51	31	39

Примітка: складено автором за даними [4].

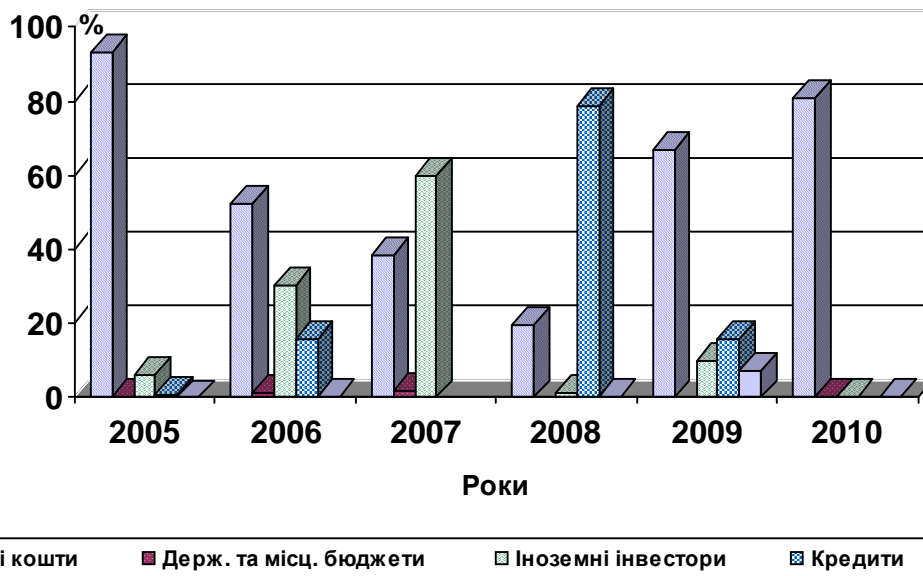

Рис. 1. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у Луганській області за 2005 – 2010 рр.

Примітка: складено автором за даними [7].

— збільшити державну підтримку регіону не лише в матеріальному вигляді, а й законодавчо стимулювати інноваційний розвиток регіону за допомогою пільг;

— вдосконалити регіональну інноваційно-інвестиційну політику;

— збільшити співробітництво з іноземними підприємствами, обмін досвідом, та мотивувати працівників до інноваційної діяльності, зменшити міграцію науковців;

Запропоновані заходи сприятимуть:

— підвищенню ефективності управління інноваційними процесами на Луганщині;

— вдосконаленню процедур розробки та подальшої реалізації інноваційних програм регіону;

— збільшенню частки інноваційно-активних підприємств регіону та обсягу інноваційної продукції в обсязі промислової;

— покращенню ефективності та продуктивності науково-дослідної роботи;

— міжнародна співпраця сприятиме підвищенню іміджу регіону та й всієї країни в цілому на міжнародній арені.

Напрямом подальших досліджень є аналіз інноваційної діяльності підприємств на рівні окремих галузей та розробка методики статистичної оцінки інноваційної діяльності підприємств.

Література

1. **Ивасенко А. Г.** Антикризисное управление : учебное пособие / А. Г. Ивасенко, Я. И. Никонова, М. В. Каркавин. – М. : КНОРУС, 2010. – 346 с. 2. **Закон України „Про інноваційну діяльність”** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> 3. **Інвестиції та інноваційний розвиток.** (Матеріали Державного агентства України з інвестицій та інновацій до парламентських слухань „Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48726> 4. **Наукова та інноваційна діяльність в Луганській області :** [стат. зб.] / за ред. Т. П. Браги. – Луганськ : Головне управління статистики у Луганській області. Держкомстат України, 2011. – 94 с. 5. **Лендел М. А.** Перспективи розвитку інноваційної діяльності у галузі харчової промисловості / М. А. Лендел, С. В. Швардак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/21_10/222_Len.pdf 6. **Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008 – 2010 років** (за міжнародною методологією). Сайт Держкомстат України. Публікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua> 7. **Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Луганській області.** – Режим доступу : http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/nauinv/nauinv0410_5.php

Вдовенко Ю. В. Економіко-статистичний аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області

У статті розглянуто сучасний стан розвитку інноваційної діяльності в Луганській області. Проведено

статистичне оцінювання інноваційної діяльності промислових підприємств регіону. Виявлено чинники, які негативно впливають на ефективне впровадження інновацій. Подано рекомендації щодо поліпшення стану інноваційної діяльності промисловості регіону й упровадженню науково-технічного прогресу.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, регіональні центри інноваційного розвитку, інноваційне середовище, інноваційна активність.

Вдовенко Ю. В. Экономико-статистический анализ инновационной деятельности промышленных предприятий Луганской области

В статье рассмотрено современное состояние развития инновационной деятельности в Луганской области. Проведена статистическая оценка инновационной деятельности промышленных предприятий региона. Выявлены факторы, негативно влияющие на эффективное внедрение инноваций. Даны рекомендации по улучшению состояния инновационной деятельности промышленности региона и внедрению научно-технического прогресса.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, региональные центры инновационного развития, инновационная среда, инновационная активность.

Vdovenko Yu. V. Economic and statistical analysis of the innovative activity of industrial enterprises of Luhansk region

The article considers the current state of innovation in the Lugansk region. The statistical evaluation of the innovative activity of industrial enterprises in the region. The factors that negatively affect the effective implementation of innovations. Recommendations for improving the region's industry innovation and introduction of scientific and technological progress.

Key words: innovation, innovative activity, the regional centers of innovative development, innovative environment, innovative activity.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2012

Прийнято до друку 23.05.2012